

Кенгеш

Округну субъектлеринде тамамланырыкъ жумушлары белгилегенди, ичер сууну къайгызысын кёрсенди

Владикавказда Александр Матовникову башчылыгында РФ-ни Президентини СКФО-да толук эркинлик келечисинде Советни жыйылыу болганды. Аны ишине РФ-ни Шимал Кавказны ишлери жаны бла министр Сергей Чеботарев, КЪМР-ни Башчысыны култугун болжаллы халда толтурган Казбек Коков, СКФО-ну субъектлерини башчылары, федерал министрстволаны бла ведомстволаны келечилери къатышканды.

Жыйылыуда СКФО-ну субъектлерини толтуруучу власть органдарыны 2019 жылга баш магъаналы борчлары сюзюгенди, ол санда «Шимал-Кавказ федерал округну 2025 жылга дерин айнтынуу» къырал программасыны жаңы структурасы эсте алынганды. Дагында регионну суу монок комплексин айнтынуу онларына къаралганды.

Кенгешни башлай, Александр Матовников быыйл 13 февралда РФ-ни Президентствону буйругу бла Россей Федерацияны тирелерин айнтынуу стратегиясы къабыл керюлгени, анда Шимал-Кавказ федерал округ Россейни геостратегиялы жерина белгиленгенди эсте салганды. «Ол даража бизни

шимал-кавказ регионларыбызга, аланы андан ары айнуларына бек магъаналыды», деп чертенди ол.

Аны бла байламлы округну субъектлерине жуук заманла магъаналы борчлары сюзюгенди, ол айтканга кере, СКФО-ну айнытуу жаңырылган къырал программасына кере Кавказ халкъы арасы экономика форум бардырырга, магъаналы объектлени къурулушларын табылгъат къыйынлыклары хаталарында саклау жаны бла мадарланы толтурурга белгиленди.

Суу монок болумун сюзюе кенгештерде, Александр Матовников Шимал Кавказ халкъ ичер суудан къытыкъ сынаган тирелден бири болганын эсертгенди. Экологияга, алай эсе уа, адамны саулуғуна улуу хата салган, къоркучулу оксуна болган, баш сылтаулаа ол черкелени, келлени кирлендирууну, кир-кичкени сакланган суулары тегереклерине эркинлик сыйгъууну, ичер сууну аздан-азда болга ичери санаганды.

«Федерал округну жеринде кир суулары жалаңда 16 проценти тохтадырылган мардалага дерин тазалананды. Ариулаган сооружениланы, кир эмда таза суула барган буйрылганы 80 процентте дерин тазураганлары ичер сууну къачествосун бютюнда осалгъа айландырады», - дегенди Александр Матовников.

Жыйылыуда Россей Федерацияны Президентини ичер сууну къачествосун игилендириу ючюн къошак мадарла этерге буйрылганы юсюнден да эсертилгенди.

Кенгеш къатышканды «СКФО-да суу монок комплексин айнтыууга чырмаулу» этген сылтаулары юсеринден эмда «Коррупцияга къажу керешини 2018-2020 жыллаа жарашдырылган милет паны къалай толтурулганы юсюнден» докладлаа тынгалганды. Аланы РФ-ни табылгъат байлыкка эмда экология министрини орунбасары Сергей Лятев Россия Федерацияны Президентини Шимал-Кавказ федерал округда толук эркинлик келечисини орунбасары Игорь Рабков эггенди.

ТЕКУЛАНЫ Хауа хазырлаганды.

Жокълау

Хунерлидени алгышлагандыла, жетишимле тежегенди

Тонене КЪМР-ни Башчысыны култугуну болжаллы халда толтурган Казбек Коков «Кюн шахар» сабий чыгармачылык академияны жокълаганды. Аны биргесине уа Ставрополь крайны губернатору Владимир Владимиров, Къарачай-Черкесия Башчысы Темурзаны Рашит, Адыгея Республиканы таматасы Мурат Кумпиров, къырал кулукчула, Жарыкъландыруу, илму эм жаш тейюно ишлери жаны бла министрствону келечилери да келгенди.

Эсертге кетейик, бу тобешуу Бийик технологиялары бла технопредпринимательствону школ ыйгыны къуанчылы жабылыу бла байламлы болганды. Бизни республикада ол бу байлы биринчи кере бардырылганды. Саулай да къаралда анга юч жоюге жуук окуу юй къатышканды. Сагъынылган академия да аланы санады болганды.

Мектеп ыйыкъ Стратегиялы башламчылыкна агентствосуну, РОСНАНО школ

лиганы, Жарыкъландыруу, илму эмда жаш тейюно ишлери жаны бла министрствону башламчылыклары бла бардырылганды. Аны кезиунде ачыкъ дерле, алилле бла тобешуле, экскурсияла, мастер-классла да озганды. Хунерли сабийле проект ишле да хазырлагандыла.

Академияны келечилери, ансамбли да келгенге жарыкъ халда тобегенден сора,

къонокъла Кванториумну болмлеринде болуп, алада тепсеген, сурат ишлеген, робототехника бла корюрген жашчылары бла къызчыклары кесерини темаларыны юсеринден къыска билдирулерине тынгалганды. Ызы бла уа хычуну жумуш башлагандыла.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Жазылыу-2019

Экинчи кварталда да газетибизни алып турурча

Хурметли жамауат!

Сиз бир торлю сылтаула бла «Заманга» быыйлы биринчи жарымыны жалаңда юч айына жазылган эсегиз, халны тюзетирге онг барды.

Мартны 28 дерин, почтага барып, бу магъаналы жумушну тындырсагъыз, ана тилибизде чыкъган газетни биринчи апрельден андан ары да алып турурсагъыз.

Жазылыуно юч айга багъасы – 306 сом 39 копек.

Бизни индексбиз - 51532

Жыйылыу

«Республиканы халкъларыны араларында ёмюрлени теренинден келген къарындаш байламлыкларыны теерелерин бузаллык къош жоюкчу»

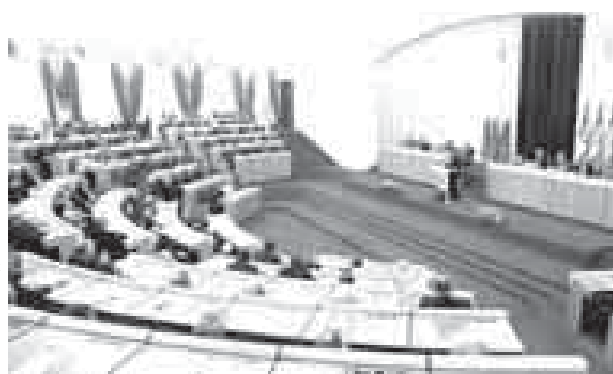
«КЪМР-ни муниципал къурауларыны совети» Ассоциацияны жыйылыуна былтыр толтурулган ишни эселпери чыгарылгандыла эмда буйрылгъа борла салынгандыла. Кенгешге республиканы районларыны, шахарларыны бла эллерини администрацияларыны таматарлары бла бирге КЪМР-ни Башчысыны култугун болжаллы халда толтурган Казбек Коков, баш федерал инспектор Евгений Ткачев, Парламентни спикери Татьяна Егорова, премьер-министр Мусукланы Алий, Конституциялы судию председатели Геляхланы Абдулла да къатышкандыла. Анга министрле, депутатла, жамауат биргилуени келечилери да чакырылган эдиле.

ПРОЕКТЕЛЕ – 5 МИЛЛАРД СОМ

Къурау соруула толтурулгандан сора сёз Казбек Коков берилгенди. Республиканы онучусу, жыйылгандыны алгышлай, бюгонюкюде битеу власть органды да РФ-ни Президентини май укуларыны чеклеринде тамамланган милет проектини жашауда бардыруу, Федерал Жыйылыуга Посланияда белгиленген буйрукъланы толтуруу баш борчлары болганын чертенди. Бек алгъа уа сёз адамланы къолайлыкларын ёсдюрууну, жашу халларын игилендирууну юсеринден барды.

Быйыл республикага милет проектини жашауда бардырырга 5 миллиард сом белюенди. Бу ачкыча уа социал магъаналы объектлени ишлетирге, жоланы тапладдырырга белгиленди. Казбек Валерьевич белгили этгенча, ол санда ача билми беруну учурден айланы ичегитуну къагаттылыкды. Сёз ючюн, Нальчикде жаңы микрорайонда ишени турган школ битдирилликди. Анда уа 1,2 минг сабий бир сменге окъурукчу.

Андан сора да, 2 айдан 3 жылга дерин жыл санда балчыкларга 19 илми куруллыкды. 2021 жылга дерин уа КЪМР-де школга дерин билим берген 48 махеме ишлетилип, алада 2,8 минг окуучу жер

боллукчу» - деп чертенди республиканы онучусу.

Милет проектини чеклеринде Чегемде, Солдатковеде жаңы школа, Залукожаеде бла Къашхатауда физкультураспорт комплексле, 9 элде уа кёп функциялы спорт майданла салындырылды. Элдеде шоллада спортзаллары жаңыртуу иш андан ары бардырыллыкды.

Култура учурден айланы болмулары игилендириуге да энци эс бурулады. Быйыл беш элде маданият юйле сөөрге белгиленди, ол санда Булугуда бла Къара-Сууда. Бызынги элде бла Экинчи Лескенде уа маданият юйле тынгылы жаңгырттылыкдыла.

Саулуккъ саклауда да мурадала улудула. Казбек Валерьевич айтканына кере, Прохладныйны ара больницасыны хирургия бюлюму хайырлангырга берилликди. Катастрофаланы медицинасы арасыны мекамны тапладдырыллыкды. «Сабий юй» жаңгырттылыкды. Саратовское эм Красносельское элде уа Фельдшер-акушер пунктика куруллыкдыла.

Май указлада регионланы жолларын тапладдырыуга энци эс бурулады. Бу жумушларыны чеклеринде Нальчикде, Майскийде, башха шахарлада

да тийишлы жумушла толтурулукчыла.

«Жашу журт эм шендогу шахар болум» милет проектин чеклеринде 32 муниципал кураулауда кёп къатлы юйлен 146 арбалзлары бла халкъ аслам жыйылган, солугъан 26 жер тап халгга келтирилликди. Казбек Валерьевич бу жумушла болжалдан кеч къалмай эмда бийик даражада толтурулуга кереклисин чертенди.

ЖЕР-ЖЕРЛИ БЮДЖЕТЛИНИ ТОЛТУРУУГА- ЭНЧИ ЭС

Сёз жер-жерли самоуправленианы иштин жалчытуу юсюнден да барганды. Республиканы онучусу жеринде власть органды экономиканы, социал сфераны айнтынуу программаларын, бюджетlerini къурау бла чеклени квалырга жарамаганын айтканды. «Программалада муниципалитетни финансомуну кочлерге болушукчу жумушлары белгилеге тийишлиди. Алай болуп ючюн а, элни иелигиде болган ырысхыга инвентаризация бардырырга керекди», - деп къошканды ол.

Жер-жерли бюджетлини толтурууну баш амалы уа жерди. Аны ючюн а, аны хай-

ырларыну файдалылыгын ёсдюруге, аренда бла байламлы халланы законланы чеклеринде тамаларга, жер налог толусулай жыйылырга мадарла толтурурга керекди.

Республиканы онучусу инвестицияланы кёбейтуну, гиче эм орталык бизнесге болушукчу юсеринден да айтканды. Алай мамырыккыны бла тынчыккыны саклау битеу власть органды баш борчу болганын къаты эсертгенди. Бюгонюкюде уа КЪМР-де жашаган халкъланы бир бирлерине къозутурга, тойшо-дюрюрге излегиле бардыла.

«Алай бизни халкъланы араларында ёмюрлени теренинден келген къарындаш байламлыкларыны теерелерин бузаллык бир кюн да жоюкчу», - деп къаты айтканды ол.

2022 жылда уа Къабарты-Малкъар Республика курулганды 100 жыл толукчу. «Ол тарых магъаналы иш а республикада тынчык жалчытылыгыны, ёсюп келген тейюлен айнырга, ырахмалты жашарга битеу онгары болганыны энтти бир шагъатиди», - деп чертенди ол сезюно ахырнда.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Сёлешуно баш магъанасы - бирге ишлеу эмда къоркчуусулукчуу бла право низамны жалчытыу

КОМИССИЯ

Профилактиканы игилендирирге кереклиси айтылганды

КЪМР-ни Башчысыны култугун болжаллы халда толтурган Казбек Коков Къабарты-Малкъар Республиканы Наркотиклеге къажу комиссиясыны жыйылыуу бардырынды. Аны ишине федерал араны келечиси, законла чыгарыучу элде толтуруучу власть органды, право низамны саклау учурден айланы муниципал къурауларыны онучулары къатышканды.

Кенгеште наркотиклеге законсуз журютууге къажу корюш бардырган органланы 2018 жылда ишлерини эселпери чыгарылгандыла, келир заманга борчла салынгандыла. Наркомания,

дегенди Коков, бек къыйын социал проблемаладан бири болганлай къалады. Право низамны саклауучу органды былтыр ишлерини эселпери наркотикле бла байламлы амаллык ишле азаймагандыларын кёрюзтедиле. Ол себепден битимледен алынган наркотиклени (бытыр ала 59 проценти тутхандыла) законсуз сатууга къажу корюшню кючлендириге, кеси аллына ёсген кендирини къурутуу жаны бла шарт мадарла этерге керек боллукчу.

Шендоге дерин ол иш иги курауламаганы эмда къыйматлы оную этилмегени ючюн артыкъ хайырлы болмаганды. КЪМР-

де МВД-га Наркотиклеге къажу комиссия бла бирге кендир ёсген жерлени къурутууга контрольну кючлендирирге кереклиси эсертгенди. «Мак 2019» операцияны ахырнда аны эселпери чыгарылгандыла эмда андан сора тийишлы онуюла этилликди.

Регионну башчысы профилактиканы кючлендирирге ведомстволаны эмда жер-жерлени араларында байламлыклары, ол санда жамауат организацияла эмда волонтер къыймылдуула бла бирге ишлеуно тирилтирге кереклисин айтыры айтканды.

Жыйылыуда КЪМР-ни Экономика эмда жамауат къоркчуу-

сулукк жаны бла советини секретарыны орунбасары – Наркотиклеге къажу комиссияны аппаратыны башчысы Юрий Шевченко, КЪМР-де ич ишле министрини орунбасары Назир Маммехов, КЪМР-ни жарыкъландыруу, илму эмда жаш тейюно ишлери жаны бла министр Авес Кумуков, КЪМР-ни саулуккъ саклау министрини орунбасары Аслан Кауфов, Май районну жер-жерли администрациясыны башчысы Кюлепунго толтурган Татьяна Сауенов сёлешгенди.

КЪМР-ни Башчысыны бла Правительствоуну пресс-службасы.

Хунерлилени алгышлагандыла, жетишимле тежегендиле

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Эм алгыа уа аланы ведомстволу министр Аюес Кумьков алгышлаганды. Ол кесими сөзүндө Къабарты-Малкъарны Президентствосу бла «Факху эмда жетишим» билим берүү фонд сабийлени бла жаш тёлню интеллектуал – чыгармачы даражалары арынткыра эмда айырмалы жашланы бла кызланы излеу эмда алгага тутучулукту этуу араны тийишли оборуодане бла жалтыгыга хайырланылгытын аныгталханды. Кюншү республикала бла байланышканы сагына, Адгегяны кырал унверситетни мурдорунда математика школ бла ол жумуш кыраулу болганын айтханды.

байламлыкъланы жашауда бардырыуга жораланган келешиме кыол салынган эсертгенди.

«Хар сабийни жетишим» федерал проектне чеклеринде бизни республика 213 миллион сом субсидия кылолу болганын билдири, ол регионубузда

Академияны хунери сабийлеге лицейни усталары анда биллимерни ёсдорголерини да билдиргенди. Къонакый оқуу учрежденилени келечилери Маиколда математикадан олимпиадага кытышаннарын да ахшы шартха санаганды.

Байламлыкъланы ослеринден хунерли алышты.

ден халарлы, Аюес Мухамедович РАН-ны Кыраначи-Черкеси Зеленчук станицасында орналган Энци астрофизикалы обсерваториясы бла аланы жангытыргыа тийишлиини чертгенди. Ол астрономия ызада программаланы жашауда бардырыуга себеплик этеригине ыандырганды.

Квармашан жашчыкъланы бла кызыкъланы алгышлай, Казбек Валереевич сабийле школ ыйкыкны жетишимли оодургаларына кёлню кёлнорголерини билдиргенди. Мындан арысында да алгага андан да уллу биикликке жетерлиги, хар этген муратары да толурлы тежегенди.

Сабийлеге айланып: «Кесими коллегаларыма да ырызыйтылымы билдире, биз бекон бери бошдан келетенимизки, бизи тийишли онгла кырачара этерге, жашауга жолгуз ачылыры сойгойбизни да айтыргыа излейме. Республикабызга,

кыралыбызга жарагына болуп ёсозог», - дегенди. Къонакыла да хунерли жашлагыа, кызылга, аланы юйретелгенге жорекен алгыш этгендиле. Ала лицейде эм алгыа жашауда бек керекли эм затты – шубуктуу, билимни, сынамлы усталаны – тапканларын черткендиле эмда ол онглари бла толлу хайырлангыра чакыргандыла.

Белигеленимизки, тобиешню кезуиюнда аслам сабий дипломла, сауылга да алгышланды. Аланы санында уа Бёзволаны Элдэр, Улбашланы Мухаммат, Абшаланы Саида да болгандыла.

Сабийле да къонакылга кеслери кылолары бла этген суверенилени бергендиле эмда аланы барсы бла да суратха тошкендиле.

МОКЪАЛАНЫ ЗУКУРА. Суратланы ХОЛАПАНЫ Марзият алганды.

СЮЗЮ

Ара паркны айбатландырыр муратлыдыла

Нальчик шахар округну жер-жерли администрациясыны башчысы Таймураз Ахохов Жаммаут экология советни кенгешин бардырганды. Жыйылууда кеп темала сюзюлгендиле, ол санда шахарны Атажукун аты багасын андан ары айытыу, жашилдендируу эмда талпандыруу планы да.

Мэрни алгыракылда буйругу бла па паркны айнытуу жаны бла не мадар этилигин белгилерге керек эди. Биогонлюкте ол тийредэ 34 минт чаклы терек ёседи. Аладан экиден бир миги да эски болгандыла. Дагында кеп жылланы ичинде бахчада жангы терекле къалайда кылай болсада орнатылыны тургандыла.

Келечилеринден ишчи кыуам кырап, бахчада тынгылы инвентаризация бардырырга оноплашандыла. Ызы бла жашилдендириллик жаны тийрелени тизмеси кыраллыкыды.

Бу затланы ойлгандан сора, жыйылууда къатышхала жуукъ кезиде Советни

Кенгешде дагында шахар парклга бла скверлеге энчи кырууланган табигыйт тийреле деген даражаны бериге кереклисин чертгендиле. Аны хайры бла алада экосисте-

маны сакъларга, ландшафт эмда биология байлыкъланы кейбейтирге, билим беруу эмда илму-излем ишле бла кереширча, сора дагында шахарчыла солурча онгла кырауга болукчула.

Мэрни буйругу бла шахарда болуучу игилдендируу план къабыл этилгенди. Анда жашил тийрелени өлчөмин кейбейтирге, табигыйт ландшафтланы талпандырырга, тийишли инфраструктураны кырауга аслам магъана бериледи. Советни келечилери халкымы экология жаны бла билимни юклендируу эмда тийишли культураны кыраууну, шахарда хауле итле бла байламлы болуучу юсюнден да сөлөшкендиле, деп билдиргендиле мэрини пресс-службасындан.

УЛБАШЛАНЫ Мурат.

ОНОУЛАШУУ

Физкультура бла спорт, саулык бергенден сора да, жаш тёлню аманлыкълардан сакъларга тийишлидиле

КъМР-ни Правительствосунда аманлыкъланы профилактикасы жаны бла ведомстволар араны комиссияны кезуию жыйылууда физкультураны бла спортну суюктуу жаш тёлню ёсдорунда магъанасы эмда билим беруу учрежденилада наркоманияны профилактикасы жаны бла мадарланы игилдендируу амалары сюзюлгендиле.

Кенгешин Экономика эм жаммаут кыоркызуулук советни Секретары Казбек Татев бардырганды. Анга федерал департамент Тимур Маев, премьер-министрин орунбасары инфраструктура эм цифралы айнуу министр Владимир Болотов да къатышхандыла.

Наркоманияны профилактиканы юсюнден айтханды анда, аны ичериклерице кыруу болганын сабийле бла, ол санда агасы, анасы ууну тарханлары тохташтыргытын юйорледен акыбаллык болмагына бла, хар бири бла да энчи иш бардырылады. «Биз аланы спорт секциялга тартабыз, алай бла уа орамдан, аманлыкълардан тыярга керешибиз», - дегенди ол.

Биринчиден, физкультураны бла спортну саулыктуу тёлню ёсдорунда жери сюзюлгенди. КъМР-ни спорт министрини орунбасары Аманлы Аслам республикада спорт инфраструктураны, бийик жетишимли спортну айнытыну, ёсөп келген тёлню бла бардырылган акциялары юсюнден билдиргенди.

Владимир Болотов, сөзге кышыла, саулыктуу жашаууну жолуларын жандыра ёсөп келген тёлню арасында синдириу тер болганын, кыйын жашау физкультурага сейрлерин кыздыргыа, спорт бла жореширча амалла кырауга кереклисин чертгенди.

Арт жылдада спортка, физкультурага сейр ёсгенди. Анга уа ПТО-ну бериге ойлөнгенди саны кейбегени да шагыатык этеди. Биогонлюкте республикада 7 минг адам сынауладан өтпелени шагыатык этген белгиле алгышланды.

Спортту бла физкультураны да саулыктуу тёлню ёсдорунда дегерини юслеринден Нальчикни администрациясыны таматасы орунбасары Аслам Паштов бла Май районуну башчысыны кылулугун толтурганы Татьяна Саенко да докладла этпендиле. Ала да ёсөп келген тёлню бла кылай акцияла бардырылганынын, кыйын жашау болуучу тошкен акыбаллык болмагына бла толтургун жан жумушланы билдиргендиле.

Ёсөп келген тёлню аманлыкълардан сакъларга да энчи сз бурладыла. Ишле министрствода бла «Вершина» деген лагер кырау терге айланганды. Анда уа тюрлю-тюрлю бузукулукла очюн эсепте салынган, кыйын жашау болуучу тошкен акыбаллык болмагына сойудула. Бытыр анда 70 жаш кызыл саулыктуу игилдендирилди. «Акыбаллык болмаганын ишлери жаны бла комиссия бла да байламлыкъла кыралгандыла», - деп къошанды докладчы.

КъМР-ни саулык сакълуу министрини орунбасары Татьяна Аннушкина уа наркоманияны профилактикасын, ол санда билим беруу учрежденилада, игилдендируу мадарларыны юслеринден доклад этпенди. Бу жумуш уа «КъМР-де саулык сакълуу» кырал программаны наркоманияга бла ичтигилик кырауу подпрограммасыны чеклеринде толтурулдыла.

Докладчыны айтханына керэ, тамаланган жумушланы хайырларын жаны бир кесек тапаладырырга он болганды. Ангауа диспансер эсепте турганынаны саны 7 проценте азайганы да шагыатык этеди.

КъМР-ни жарыкъландырыу, илму эм жаш тёлню ишлери жаны бла министр Аюес Кумьков а наркоманияны өтпелени ачыклар мурат бла социология тинтиу бардырылганын билдиргенди. Анга кесперини ырызлыкълары бла 26 минг жаш адам къатышканды (13-17 жыллыкълар). Жумушла тинтигенден сора уа наркотикле жайылганына ишеклик болганын билим беруу учреждениланы таматарланы тийишли эсертпеле этилгендиле.

«Жыйылууда «КъМР-де акыбаллык болмаганыла кырай оюулукту этуу жаны бла бир-бир кырал полимончиаланы муниципал районланын бла шахар округланы жер-жерли самоуправление органдарына беруюю юсюнден» 24-Р3 номерли закон жашауда къалай толтурулганына да кыралганды.

Аны юсюнден Аслам Паштов, Татьяна Саенко эмда Прохладныйн администратциясыны башчысы Игор Тарев билдиргендиле. Ала муниципалитеттеде ата-ана борчларын толтурмагына бла къалай жумушла толтурулганынын, кыраар адамлары болмаганын айтырле беруу иш къалай кырауларын, ёсөлөнгөн санын азайтуу жаны бла мадарланы юслеринден айтханды.

«Жыйылууда башхала да сөлөшкендиле. Хар соруу бла байламлы жууалы ведомстволарга эсертпеле къабыл көрүлгенди. Токъланы Фатима.

«Жыйылууда башхала да сөлөшкендиле. Хар соруу бла байламлы жууалы ведомстволарга эсертпеле къабыл көрүлгенди. Токъланы Фатима.

«Республиканы халкъларыны араларында ёмюрлени теренинген келген кырауында байламлыкъланы терелерин бузаллык къоц жокъуу»

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди. Келишимле БЕГИТЛЕГЕНДИЛЕ. БОРЧА САЛЫНГАНДИЛА

Ызы бла кенгешни повесткасын сюзюуге киришгендиле. «КъМР-ни муниципал кыралыларыны совети» Ассоциация бытыр къалай жумушла толтуруганыны юсюнден организацианы правленини башчысы Максим Паногов билдиргенди. АСМО ишлеген 13 жылы ичинде уа ол жер-жерли власть органдары билдирген, аны сейрлерин сакъланган органдарга бурганды. Ассоциацияны толтуруучу, правую сакълуучу, мадар органды бла бирге ишлеуно юсюнден келишимлени кыралда, андан тышында да муниципал кыралыла бла сатуу-алуу-экономика, культура байламлыкъланы кючлеуно юслеринден шартланы да белгиле этпенди.

Кенгешде экономиканы айнытуу министр Рахиялы Борис да доклад этпенди. Аны айтханына керэ, 12 миллет проектни мурдорунда 67 федерал программа жарашдырылып, жашауда бардырылды. Къабарты-Малкъар аладан 50-сине къатышды. Ала кыралны экономикасын терэ айнытуу, алай бла уа халкыны кючлеуно ёсдоргоге, жашуу халларын игилдендируге бурлулдла.

Парламент бла бирге эплде болуп, «Жер-жерли самоуправленинаны ишин кыраууну битеулу принциптерини юсюнден» 131-чи номерли Ф3 къалай толтурулганын, аны жашауда бардырганда кемчиликле сюзюлгенин да эсертпенди. «Алай жыйылууда уа эплде жарысуланы билдирге, адамлага жуукъ болуруга он бериледи», - деп къошанды ол.

«Парламент бла бирге эплде болуп, «Жер-жерли самоуправленинаны ишин кыраууну битеулу принциптерини юсюнден» 131-чи номерли Ф3 къалай толтурулганын, аны жашауда бардырганда кемчиликле сюзюлгенин да эсертпенди. «Алай жыйылууда уа эплде жарысуланы билдирге, адамлага жуукъ болуруга он бериледи», - деп къошанды ол.

«Парламент бла бирге эплде болуп, «Жер-жерли самоуправленинаны ишин кыраууну битеулу принциптерини юсюнден» 131-чи номерли Ф3 къалай толтурулганын, аны жашауда бардырганда кемчиликле сюзюлгенин да эсертпенди. «Алай жыйылууда уа эплде жарысуланы билдирге, адамлага жуукъ болуруга он бериледи», - деп къошанды ол.

Баш жарысуладан бири уа жеринде власть органдарга берилген полномочияланы толтурууга ахча жетишмегенин, кыралыны айтханына керэ, бу кемчиликни тамамлар ючюн, кеси файдалану ёсдоргоге, элге берилген налогланы

«Парламент бла бирге эплде болуп, «Жер-жерли самоуправленинаны ишин кыраууну битеулу принциптерини юсюнден» 131-чи номерли Ф3 къалай толтурулганын, аны жашауда бардырганда кемчиликле сюзюлгенин да эсертпенди. «Алай жыйылууда уа эплде жарысуланы билдирге, адамлага жуукъ болуруга он бериледи», - деп къошанды ол.

мурза Бяхов да сөлөшкендиле.

Ала миллет проектне чеклеринде къалай жумушла толтурууга белгиленгенди, экономикада, социальны сфераларда жетишилени, инвестицияланы кейбейтуге бурган мадарланы юслеринден айтханды. Сөз ючюн, Жапупланы Руслан тау-байкъландыруу производствону жангыртууну, районда энчи бизнеспелне кыралган предпритияланы юслеринден шартланы белгиле этпенди.

«Парламент бла бирге эплде болуп, «Жер-жерли самоуправленинаны ишин кыраууну битеулу принциптерини юсюнден» 131-чи номерли Ф3 къалай толтурулганын, аны жашауда бардырганда кемчиликле сюзюлгенин да эсертпенди. «Алай жыйылууда уа эплде жарысуланы билдирге, адамлага жуукъ болуруга он бериледи», - деп къошанды ол.

Ызы бла бир-бир эплени администратцияларыны башчылары алышынганлары бла байламлы АСМО-ну кыаууму да жангыртылганды. Нальчикни мэри Таймураз Ахохов бла Лескен району администрациясыны таматасы Сафарби Ишжиков а АСМО-ну правленини кыауумна кыошугандыла.

«Парламент бла бирге эплде болуп, «Жер-жерли самоуправленинаны ишин кыраууну битеулу принциптерини юсюнден» 131-чи номерли Ф3 къалай толтурулганын, аны жашауда бардырганда кемчиликле сюзюлгенин да эсертпенди. «Алай жыйылууда уа эплде жарысуланы билдирге, адамлага жуукъ болуруга он бериледи», - деп къошанды ол.

Организацияны бытыр бюджет къалай толтурулганы бла бышын финан болуугу да белгиле этилгендиле. Ассоциацияны ревизия комиссиясыны башчысы Отверляны Исмайл айтханына керэ, бышын бюджетни файдлары, кыранчылары да 4,9 миллион сомга жетериге белгиленди. Бу аханы бир кесеге уа КъМР-де бек иги эли бла шахарны, жер-жерли самоуправленинаны ишлери белгиле этен асламны информация органы, эли башчысы – тишпирую ачыкларуу жаны бла консураны бардырыуга да къоратылыкды.

«Парламент бла бирге эплде болуп, «Жер-жерли самоуправленинаны ишин кыраууну битеулу принциптерини юсюнден» 131-чи номерли Ф3 къалай толтурулганын, аны жашауда бардырганда кемчиликле сюзюлгенин да эсертпенди. «Алай жыйылууда уа эплде жарысуланы билдирге, адамлага жуукъ болуруга он бериледи», - деп къошанды ол.

Жыйылуу тийишли эсертпелени къабыл көруу бла бошалганды.

ТИКАЛАНЫ Фатима.

КОНКУРС

АЛДА - КЪАТЫ ЭРИШИУЛЕ

«Жылы устазы - 2019» битеуроссей конкурсу муниципал кесеге Нальчикке 9-чу номерли орта школунда башланганды. Быйыл анга он жетеулен къатышды. Аланы алгышлай, билим берууде бла илмула ишлегенлини профсоюзларыны шахар комитетини таматасы Татьяна Вологоруца былай айтханды: «Конкурс къатышчу, сөзюсюз, ол бек уллу къыйын салыду. Ол сини хар биригизге да сайлаган усталыгыбызды анда да факхулу болуруга себеплик этерин сыйгеними билдиреме».

Билим беруу департаментни башчысы Заурад Барокое а шахарны администрациясыны башчысы Таймураз Ахохову алгышлай сөзюн окуганды. Анда уа былай жазылды: «Россейли школга бю-

тиучюлеге бла усталыга кере болуучу. Сизни бийик профессионализмгиз, уллу жашау сынауругуз, алга итинуигоуз эмда ахшы урунгалыгыгыз россияли педагогларыны махтаулу атларны эмда тамаллаганын ишлерине уллу къошумчулык болганына инанам».

«Жылы устазы - 2019» битеуроссей конкурсу муниципал кесеге Нальчикке 9-чу номерли орта школунда башланганды. Быйыл анга он жетеулен къатышды. Аланы алгышлай, билим берууде бла илмула ишлегенлини профсоюзларыны шахар комитетини таматасы Татьяна Вологоруца былай айтханды: «Конкурс къатышчу, сөзюсюз, ол бек уллу къыйын салыду. Ол сини хар биригизге да сайлаган усталыгыбызды анда да факхулу болуруга себеплик этерин сыйгеними билдиреме».

«Жылы устазы - 2019» битеуроссей конкурсу муниципал кесеге Нальчикке 9-чу номерли орта школунда башланганды. Быйыл анга он жетеулен къатышды. Аланы алгышлай, билим берууде бла илмула ишлегенлини профсоюзларыны шахар комитетини таматасы Татьяна Вологоруца былай айтханды: «Конкурс къатышчу, сөзюсюз, ол бек уллу къыйын салыду. Ол сини хар биригизге да сайлаган усталыгыбызды анда да факхулу болуруга себеплик этерин сыйгеними билдиреме».

«Жылы устазы - 2019» битеуроссей конкурсу муниципал кесеге Нальчикке 9-чу номерли орта школунда башланганды. Быйыл анга он жетеулен къатышды. Аланы алгышлай, билим берууде бла илмула ишлегенлини профсоюзларыны шахар комитетини таматасы Татьяна Вологоруца былай айтханды: «Конкурс къатышчу, сөзюсюз, ол бек уллу къыйын салыду. Ол сини хар биригизге да сайлаган усталыгыбызды анда да факхулу болуруга себеплик этерин сыйгеними билдиреме».

«Жылы устазы - 2019» битеуроссей конкурсу муниципал кесеге Нальчикке 9-чу номерли орта школунда башланганды. Быйыл анга он жетеулен къатышды. Аланы алгышлай, билим берууде бла илмула ишлегенлини профсоюзларыны шахар комитетини таматасы Татьяна Вологоруца былай айтханды: «Конкурс къатышчу, сөзюсюз, ол бек уллу къыйын салыду. Ол сини хар биригизге да сайлаган усталыгыбызды анда да факхулу болуруга себеплик этерин сыйгеними билдиреме».

«Жылы устазы - 2019» битеуроссей конкурсу муниципал кесеге Нальчикке 9-чу номерли орта школунда башланганды. Быйыл анга он жетеулен къатышды. Аланы алгышлай, билим берууде бла илмула ишлегенлини профсоюзларыны шахар комитетини таматасы Татьяна Вологоруца былай айтханды: «Конкурс къатышчу, сөзюсюз, ол бек уллу къыйын салыду. Ол сини хар биригизге да сайлаган усталыгыбызды анда да факхулу болуруга себеплик этерин сыйгеними билдиреме».

«Жылы устазы - 2019» битеуроссей конкурсу муниципал кесеге Нальчикке 9-чу номерли орта школунда башланганды. Быйыл анга он жетеулен къатышды. Аланы алгышлай, билим берууде бла илмула ишлегенлини профсоюзларыны шахар комитетини таматасы Татьяна Вологоруца былай айтханды: «Конкурс къатышчу, сөзюсюз, ол бек уллу къыйын салыду. Ол сини хар биригизге да сайлаган усталыгыбызды анда да факхулу болуруга себеплик этерин сыйгеними билдиреме».

«Жылы устазы - 2019» битеуроссей конкурсу муниципал кесеге Нальчикке 9-чу номерли орта школунда башланганды. Быйыл анга он жетеулен къатышды. Аланы алгышлай, билим берууде бла илмула ишлегенлини профсоюзларыны шахар комитетини таматасы Татьяна Вологоруца былай айтханды: «Конкурс къатышчу, сөзюсюз, ол бек уллу къыйын салыду. Ол сини хар биригизге да сайлаган усталыгыбызды анда да факхулу болуруга себеплик этерин сыйгеними билдиреме».

«Жылы устазы - 2019» битеуроссей конкурсу муниципал кесеге Нальчикке 9-чу номерли орта школунда башланганды. Быйыл анга он жетеулен къатышды. Аланы алгышлай, билим берууде бла илмула ишлегенлини профсоюзларыны шахар комитетини таматасы Татьяна Вологоруца былай айтханды: «Конкурс къатышчу, сөзюсюз, ол бек уллу къыйын салыду. Ол сини хар биригизге да сайлаган усталыгыбызды анда да факхулу болуруга себеплик этерин сыйгеними билдиреме».

«Жылы устазы - 2019» битеуроссей конкурсу муниципал кесеге Нальчикке 9-чу номерли орта школунда башланганды. Быйыл анга он жетеулен къатышды. Аланы алгышлай, билим берууде бла илмула ишлегенлини профсоюзларыны шахар комитетини таматасы Татьяна Вологоруца былай айтханды: «Конкурс къатышчу, сөзюсюз, ол бек уллу къыйын салыду. Ол сини хар биригизге да сайлаган усталыгыбызды анда да факхулу болуруга себеплик этерин сыйгеними билдиреме».

«Жылы устазы - 2019» битеуроссей конкурсу муниципал кесеге Нальчикке 9-чу номерли орта школунда башланганды. Быйыл анга он жетеулен къатышды. Аланы алгышлай, билим берууде бла илмула ишлегенлини профсоюзларыны шахар комитетини таматасы Татьяна Вологоруца былай айтханды: «Конкурс къатышчу, сөзюсюз, ол бек уллу къыйын салыду. Ол сини хар биригизге да сайлаган усталыгыбызды анда да факхулу болуруга себеплик этерин сыйгеними билдиреме».

Багыла

Тала тариф тохташдырылганды

Къабарты-Малкъарны Энергетика тарифле эмда жашуу журтлагыа надзор этуу жаны бла министрствосуну правленини кенгешинде талай оноула этилгендиле. Ведомстводан билдиргенлерича, биринчиден, быйыл республикада шахарланы арасында жорюген пассажирланы ташуучу темир жол транспорту тарифи тохташдырылганды. Экономика жаны бла кырап тергенде, жолуно километрге эди 43,91 сом турды (7,6 процент кошулганды). Ала пассажирле

«Жылы устазы - 2019» битеуроссей конкурсу муниципал кесеге Нальчикке 9-чу номерли орта школунда башланганды. Быйыл анга он жетеулен къатышды. Аланы алгышлай, билим берууде бла илмула ишлегенлини профсоюзларыны шахар комитетини таматасы Татьяна Вологоруца былай айтханды: «Конкурс къатышчу, сөзюсюз, ол бек уллу къыйын салыду. Ол сини хар биригизге да сайлаган усталыгыбызды анда да факхулу болуруга себеплик этерин сыйгеними билдиреме».

«Жылы устазы - 2019» битеуроссей конкурсу муниципал кесеге Нальчикке 9-чу номерли орта школунда башланганды. Быйыл анга он жетеулен къатышды. Аланы алгышлай, билим берууде бла илмула ишлегенлини профсоюзларыны шахар комитетини таматасы Татьяна Вологоруца былай айтханды: «Конкурс къатышчу, сөзюсюз, ол бек уллу къыйын салыду. Ол сини хар биригизге да сайлаган усталыгыбызды анда да факхулу болуруга себеплик этерин сыйгеними билдиреме».

«Жылы устазы - 2019» битеуроссей конкурсу муниципал кесеге Нальчикке 9-чу номерли орта школунда башланганды. Быйыл анга он жетеулен къатышды. Аланы алгышлай, билим берууде бла илмула ишлегенлини профсоюзларыны шахар комитетини таматасы Татьяна Вологоруца былай айтханды: «Конкурс къатышчу, сөзюсюз, ол бек уллу къыйын салыду. Ол сини хар биригизге да сайлаган усталыгыбызды анда да факхулу болуруга себеплик этерин сыйгеними билдиреме».

«Жылы устазы - 2019» битеуроссей конкурсу муниципал кесеге Нальчикке 9-чу номерли орта школунда башланганды. Быйыл анга он жетеулен къатышды. Аланы алгышлай, билим берууде бла илмула ишлегенлини профсоюзларыны шахар комитетини таматасы Татьяна Вологоруца былай айтханды: «Конкурс къатышчу, сөзюсюз, ол бек уллу къыйын салыду. Ол сини хар биригизге да сайлаган усталыгыбызды анда да факхулу болуруга себеплик этерин сыйгеними билдиреме».

«Жылы устазы - 2019» битеуроссей конкурсу муниципал кесеге Нальчикке 9-чу номерли орта школунда башланганды. Быйыл анга он жетеулен къатышды. Аланы алгышлай, билим берууде бла илмула ишлегенлини профсоюзларыны шахар комитетини таматасы Татьяна Вологоруца былай айтханды: «Конкурс къатышчу, сөзюсюз, ол бек уллу къыйын салыду. Ол сини хар биригизге да сайлаган усталыгыбызды анда да факхулу болуруга себеплик этерин сыйгеними билдиреме».

БЮКЮН ПОЭЗИЯНЫ БИТЕУДУНИЯ КЮНЮДО

Төрели жоруккалагга таяна, жангы жолла ызлайдыла

Бусагаттада назму жазганла көп эселе да, анга жанлары-тиллери бла берилгенге аа эздэ дейдиле. Алай болганга да басмда, Алай а сөлөни тизген пост болуп, жашауун аны бла байлап бармаганы да хахкыды.

Алтын ол хайыр келтиргенде, постле аны бла ийотур тухайлыкка, бусагаттада заман төрленгенде. Махтау да эздэ.

Жазгыларды оксузула, анга да ыразы болуп кыларды назмуула. Кыяланыла а атмайдыла. Ол поэзия – жыркысы болмаган халкы жарды, анга но ишеклик.

«Игиликни тебиртсенг тебигиш...»

Арт заманда дуняа жарынын көргөн китаптан бири Геккиланы Зейтуну «Былайды» деген атлы назму жыймадыгыды. Бир энчилиги – хар назму да ачылганын нарт сөз бла башлананды.

Жаныбыздан сыйген бийик таулабга, Көчгюнчолок сыйнаган адамлабга... Дагыда айтды жорук жырны эки келепи өмүрүн арасында жашаган назмуу:

Ары жетпей, жан берген факырлабга, Темир жол жанларында кыбырлабга... Андан бери кыялтамга алганга, Кван урушда өлгөн тауу жашлабга... Шейтлерге салынган сын ташлабга...

«Көчгюнчолок сорунлары» деген кызуу назму да ол жарысуубузга аталады. Игиликте аталган, сыймеклик назмуу да бардыла Гекки улуну жыйырма беш назмуу арасында. Сыйдамланган, тынгылы назмулары ким да сыйнок окуругу хахкыды.

«Позлок! Мени бла бол!» Газаланы Аминатны китабыны аты «Барам келорда» деп алайды. Ол күч бөлүмдөн кыралганды: «Кыйын эсе да жол», «Ан керексе манга», «Сен керексе оюшто эде адамны, ташны да...»

«Жолла» деген назмуу күч жигити барды – Кырал Закон, Шернат, Тау Адет. Ала бизнн тарых жолубузну кылаууларга ышталла, жуумулары да ушарга керек эдиле алай... Аланы бирликтеринде поэтика журтубузга, миллетибизге, келлик куюнобозге кыайгыруу көрүнөт турады. Быллай маганалы тизгине бул гиче китапчында асмандыла. Ол оюмлары эте, пост уруша-тойшоюс угый, тюзлокке чакырады.

Миллетчилик күчө Кырайдилдик жыры, Шахын жомагы, тошо Елю жүксүн жар.

Кыялым да ма андан Кыялауу бетисилликте, Бар кыялыны жагыдан Чакырады тюзлокте!

Туган журтун саклаган – Азатлыкны оюдуло! Артыктыкны жаклаган – Миллетчиле койдуло!

«Жанхот аа» деген назмуунада Геккиланы Зейтуну быллай тизгинлери бардыла:

Мини тауну махтагачла жетиреле – Ол бийикди: Борчду анга сый берген, Этегинде эр таулу аа чөмдүло?! Чөп эсе да, эсер керорго сыйген...

Насийхатлары да барды поэтика – «Былайды», «Керек», «Кимге да хахкы», «Юч харам», «Жашларыма», «Телбозбоз» – Игнни блага аны айтырган кыялы болганда, эс талдыры күч суралды быландан.

Геккиланы Зейтуну «Көчгюнчолок жырын» айткан эди «Балкыра» атты кырал фольклор аны расфиян аналган концертинде. Ол көпөни сониндеди. Аны эжюк ол кыр ачкелгенге келерин тактыр этгени эсимдеди:

Мен бу жыры айтама аллага – Көп кыйынлык көргөн ата-анам, ата-анам,

кыуандырып турмайды кыруу да? Хар поэти да кыйнадыла быллай соруула, Аминат да, бирде кыуана, бирде сагья, жарсый, алабга жууап илейди.

Ах, сыйгенми! Керем аунангы, – Аллах шагьат – манга сауады ол да. Кырууда сагынама атынгы.

«Кылайсы?» – деп, узатмаганлай кыл да, кетеме мен... – дейди бирде аны лирика жигити. Бирде уа, бир мудах кюнөндө, быллай айтды:

Битеу санга жазганымы отха атканма – койдорго, Отха атканча жанымы, кесим да ол отта койогенме... Ах, аллай отпада койогенле барды да постледиле, Аминат, сеним!

Китанын күчүнчю бөлүмө көчүрмөледен кыралганды. Газаланы Аминатны назмулары назму кырууну верлибр төрлөсүндө жазылганды, алай силлаб-тоника шартлары уа саклананды.

«Алам башы – Малктарым...» Бакуланы Артурну «Таула татыну» атлы назму китабы малктар поэзияга ити кызуу эздире

киргенди. Ол тил, кыраулы жаны бла тохташкан назмулары авторду. Поэт не торло тейгиз да – философия, граждн, сыймеклик, насийхат... – устайды. Тау элде эсен жаш жашаууну бла өлмөнү, жашлыкны бла кыартлыкны, тюзлокту бла терсиклиги юслөрүнөн кыбауусу айтты. Назмуу – жыры магьанасын төрөндөн сезеди:

Жазыуу уутупур Заманла толкунунда, Жангы да жыры болур Эсергермеси дуняда.

Мини-мини жылпа озарла, Жар да мин-мин бурулу. Гүн болура кыралла, Жыр а айтып туру...

Ата журту – бек баш сыймекликлиги поэтика. Ол анга атал талай назму жазганды. Хар сөзү жоруктен келип, кырамы сыймекликден толуп, айтды назмуу улап сөзөн:

Тарама юйге жетерге, Анам саклауунда, Гузабам да саркыды жерге, Анам, ийнакыл, кычакылдас.

Ашыбаса атам жото Кырамына анта тоберге: Буктулар сыйлы толкунон, Таурук айта, жан сөлө эсе...

Ата журту биринчи, эм сыйлы белгилери – ата блага, ала жашаган арбаз, ийнек саулган берекет, тоноп өкюргөн малланы ыразы тауушлары... – элде өсгөнлери барында да татыл шартла терк-терк тобойдиле киталарда: «Тансыктык», «Балдаржаку», «Таула татыну», «Чалгызын...»

«Журтум» атлы назмуу Бакку улун Хабаз тиресинде жер атланы санайды. «Хабазчыла» дегенде уа, тууган элини көндө уккан жышла бла сөлөнгөн пост тамла жангы атламыла этеригине ийинандырады. Алай да болупкүла.

МУСКУЛАНЫ Сакнаат.

Малктар халкыны жангырууну кюнөдө

Бизни аталарыбыз, апаларыбыз, аналарыбыз, ынналарыбыз уруш кыйынлыккыны, көчгюнчолок зарауаттыгынын өз башларында сынгандыла, алай тамблагы конге ийканууларынын, игилге ышанууларынын, жашаууна ышанууларынын, адам-сыймекликтерин, адамдыктыларын да тас эткенде. Ма аллай огурулу таматарыбыздан бирини – Мызыланы Тауканын исондон хапар айтырға

атасы Солтанны 1930 жылда тутайды да, беш жылда олтуртадыла. Молкюн а дорхо саладыла.

Ууак сабилни койор бек апчылды. Алай аналары жыригеркери бла кичиндиле, жашуу этерге көрөшдиле. Аталары да, сау кытууп, беш жылдан ойюне келди. Энди тап жашуу кырабыз деп турганлай, Солтанны 1937 жылда экинчи керуе тутула. Сора – «тройканы» оуноу

Кыачан да, кыайда да адамлыкны эм башха салып жашаганды

деп алганма кыюлма каламы. Ол Чегем аууну эм ариу элдеринде биринде – Кында – 1927 жылда тууганды. Аны койорго мал тутканды, тирлик ёсдоргөндө, бир килше хыянат жетдирмей, кеси кыйыны бла жашаганды, кылайлы да болганды. Алай, не медед, жалган дау блага аны

насыла. Ала болган вагонга жууук адамла тоноп, бир бирге билеклик этип бардыла. Тауканын койорлери Кыргызыстаны Кызыл-Кия шахарына тошгонди. Ол жыл анасы, эки эгечи да ауушадыла. Таукан а шахтага киреди ишлерге. Анда ол бет жарыккы урууп 1947 жылга дери турды.

Жар тобюнде ишлеген тынч тоюп анд, алай хакы ити болганды, алай кесим жангыз кыалганын себепли көзөмө жуук көрүнмөгөндү. Сора аны жуууклары болган жерге көчкөргө тауеллендим, деп хапарлайды ол.

Алай ол о Фрунзе шахарга келеди. Анда курорт жаны бла иште тохтайды да, бир неча жылы урундады. Излей кетип, анасыны кырайдан Исок-Кульда табды. Сора Тоб руйонун бир аты элинде тохташды. «Анда алгга тракторда ишлеп турганма, арда кыйчулукка көчкөмө. Марданы артыгы бла толтуруп турганмын, тейю алыда ити жетишилле Болдуруганым күчч махтау да аллама, ыркысы кыюлу да болма», дейди акыскылап.

Ахкыры 4-но беттеди.

СУРАТТА: (башында) Мызыланы Таукан (ортодо), аны өлгөн жондо Мызыланы Ибраими эм Мызыланы Алий.

САУЛУК

Кыан басымны дармансыз тюзюроуну жети амалы

Врача айтканга көрө, хар ох адамдан бирини 45 жылдан сора кыан басымны, азгө, көгө болса да, көтөрөлөди. Аны бир игилиги жоксуу. Алай деленини кыруу дарманла бла угый, башха амалла бла да тюзюроуну өнөт.

1. Кюшю тузун азайтабыз Бир суткага 5 граммга кырады. Хаар ашлада тузун өлчөмүн билген кыялдан, ол себеден ашыгызга туз атамга неча кийге насигиз этгенде аны ачык кышарга, кафеде азыккы уа ахыры да тузламгазга көрөшкүз. Ашны татыну а чижи, лимону суу, бир-бир кырыкка бла да игиледириге болупкүла.

2. Артык семизликтен кытуугула Аууругу туз сизге килишини бла кыялганын төргөзү.

Аны күчөн өсөмүзгөзүнө өнөлөгүз, эки керге керелетиз, аны ауругу тузуну өлчөмүндөн бөлөп кетергиз. «Отуз килограмм эм андан да көп чыккынан эсе, семизлигини азайтырга керекти, ол заманда кыан басымгызы да тошкерди.

3. Эсертигу спортну улуу күч излеген төрлөрлери бла көрөшгөндө дурулуклары улуурак болууга да болупкүла, семизлик күчүн угый, шауготеринде эт кышуулары күчөн. Алай ол да хар заманда да иги болуп кыялмайды. Спорт бла көрөшүп, шауготерини күчөгөрөгүнги бла бирге, жорикни төгөрөгөндө этте да кышууларга этис. Ол а аны ишлеу халы бузарга болупкүла. Аны себепи кардиологга фитнесни ауур төр-

люперин сыйгөне жылдан бир керуе саукулларына каратырга, жоректе У3И эздирерге керек болганыларын эсертедиле.

3. Ашны алышындырабыз Битеу дуняда (кыруу юк кыраллада угый) бардырган тынтийле ашны айтырлап ашуу кыяны басымны көтөрөлөмөзине себеплик этгенин эмда кыяын жорек ауруулары кыруууну азайтканын көргөзгөндөди. Ол жаны бла Жерле арык тенгиз боюнларында жашаганын хантлары хайырынга саналады. Бек башы тенгиз чабаккы (Россейде – тресканы, минтайны, палтусун, сельдини, камбаланы), тахта көгөтөни бла жемилшени не кыады көп ашарга керекти. Жауладан а оливейкден сыгылганы игиди (бизде уа аны лён, болмас кыалса уа, чөпүлө жууга туурак кыялганын сыгылганга) алышындырырга болупкүла.

Турар, кый, тогуз этни бла жуулу сют ашарыкканы азырак хайрыларны (кумжу, кефир, протокава уа да 1,5-2 процентлик болсала игиди).

Кыан басым көтөрүлүп турган заманда калий көп болган продуктта игидиле: кытхан шатталла, эрикле, жоксон, душоода кызуу бла бишген картоф, кызыл эмда ак кызуор, хыр, шпинат, бананла, кыула. Аладан терк окуна сау болуп кыялык тоюпсон, алай аланы көп заманы ашап турсагыз халиги игилгенгенин эсертикүз.

4. Топтонуу кыюрга – Ол бизни кыралгаз артыккыда магьаналды, деп чертеди Семенов аты университетни Медицина институтуну директору, врач-

кардиолог Филипп Копылов. Анга тошундорлок бир колго келтирмей: Великобританияда аман кыялыкка кыажау көрөш жыйырма жыл мындан алгга башланганды. Ол хайырымы: адам топтон ичген заманда аны ичирге жылыгын улуу затла, арда кыан тамырлагга жабычуу, аланы бузудыла. Андан а теросклероз, гипертония, инфаркт, инсульт да кыозгаладыла.

5. Ичги бла да оздурмагызы Ичгини хайрылы болганыны бла кыялганыны исондон даулашала тохташтыла. Адам топтон ичген заманда аны ичирге жылыгын улуу затла, арда кыан тамырлагга жабычуу, аланы бузудыла. Андан а теросклероз, гипертония, инфаркт, инсульт да кыозгаладыла.

6. Санлага артык аурлуук бермеген физкультура Арт заманда быллай халкы аралы стандартта тохташтырылгандыла: кыялыкка бек аздан 150 минутна неча кыялыкка 5 кюндо 30-шап минута, бек игиси уа – хар күндөн 40-60-минут минутьу салганы кыямилдатырды. Бек кырууусу амалга терк атлап жорюгөн генералды, алай аны кыялганын солугууну этерге керекти.

7. Ачылангандан, жорек кыялдын сакталганы Стресс – инсульт микорданы күчүнчю сыйтууду (биринчиси кыан тамырлагга чып тошгонди, семизлик, экинчиси гипертонияды). Стрессин азайтырга амалла хар адамга да бирча жарамдыдыла. Бирлеге жууук адамлары бла ушакты этуу, башкаларга, көч сыйын көргөп турган жыри алышындыруу, күчүнчюлеге сурат ишлеу неча жырлап болушадыла. Алай ма бек башында айтан физкультура аууруктары барысында да жарашды. Адам кыямилдатын заманда стрессин гормонлары терк куюлды.

Анна ДОБРУХА кызырлаганды. «Комсомольская правда» газет.

Къачан да, кыйда да адамлыкны эм башха салып жашаганды

Ахыры. Аллы 3-чо беттеди.

1957 жылда Таукаан куйдеги болады. Мусулканы Хурайшат бла бир къош куйрады. Эркилик берилгеней а, биринчили санында юге, Кавказга, тебриейди. Ала Калменкада орналадыла. Алагъа жашчыкъ да тууады. Алай юююр насыбы кепте бармады – сабийге тамам жыл толгунчу анысы дунисыны алышды.

Келген жылда окунуа колхозда иште тохтаганды, къойчулукта урунганды, ишине жууалы кезден кыраганды, ономуладан бюсюре да алганды. Экинчи юйдеги да болады. Гелстанланы Норуаны алады жашуу негерге. Журт да ишлегенди, мал да жайганды. Юююрге юк жаш бла бир къош да къошулганды. Сабийлени юююринден топурак айтырга соеми.

Тамата жашы Магометни республикада кепле таныдыла, сый-намыс бередила. Ол Саратовда юридический университетни бошаганды. Андан сора Новгородда алты жылны ишлеп республикабызга кыйтаханды эмда тюрюл-тю-

лю къуллуклада урунганды: Нальчик шахарны прокуратуру орнубасары, Чегем районну прокуратура болуп турганды. Бююлюкде прокуратураны РФ-ни Следствие комитетини органларында тинтиуле кылай бардырылганына надзорлук этген белеюмоно таматасыды. Юч сабийни атасыды, аплады.

Экинчи жашы Музафар алгъа къурулушта кеп жылланы урунганды, артади милицияда къуллук этгенди. Пенсияда болганлыкыга, къурулуш ишин къоймаганды. Аны да юк сабийи, туудуклары. Мурадиди да къурулушчу, беш сабийни атасыды, аплады. Кичи жашлары Заур а Чененде къуллук этип турганды, участковый болуп кеп жылланы айыпсыз ишлегенди, юк сабийни атасыды. Терт къарынданы нын жангъа эгечлери Аминат педучилищени бошаганды, юйдегилиди, эки сабий ёсдюредиди.

Жарсыугъа, Таукаанны юйдегиси Нора ауушканы тут жылдан атлаганды. Андан сора Новгородда алты жылны ишлеп республикабызга кыйтаханды эмда тюрюл-тю-

кызы Раузатны къолунда жашайды. Къаллай бир кыйынлык кеген эсе да, кесин насыптыга санайды, сабийленине, туудукларына, аладан тууганлагъа къуунады, ала бла ёхтемленеди. Ала да аталарыны, апаларыны насыяхат сезоне тынгылдыла, андан ююк аладыла.

Таукаан сыйлы дин борчун тодултурганды. Бир талай жыл мындан алгъа жам кыйып кыйтаханды. Инсанлык даражасын да бир заманда тошормегенди. Кыралына чюйре болмаганды, миллетине, энци уа жууукларына, къошуларына, эллиперине жараргъа кюрешгенди. Жамату ишден да къаммаганды. Бююлюкде ол тукум таматады. Жуукчу-алуну бирикдируге, жаш телюно юйретуге тийишли юлюшюн къошды.

Сыйлы аксакалдан жууукла угъай, эллиде да акыл сурайдыла. Аны хар затны юсюнден кесини оому барды. Аны бла ушак эте туруп, мен озган эмда шендогу заманы, жаш телюно юсюнден да сорула береме. – Алгынж жашуу кыйын болганлык-

гы, адамланы келлери башха эди, бир бирге белилик этерге, онг тапдырыга кюрешгенди. Ният тазалыкъ да кибюрек эди. Керек конде, изеу жыйып, бирча сюеипи къалгандыла. Кыуана да билгенди, бушууну да тийишлисича ётдюргенди.

Бююлюкне жашауда мен жаш адамланы билимге талпынганларына бюсюрейме. Окмусуз тамблагъа конда боллук туйюлдю. Не бек окъсанг да, иш тапхан кыйынды дегенле да бардыла, алай хал иги жанына тюрленир, билим бир кон болмаса да, бир кон жарар.

Ырысыгъа, харакетге талашуу, ол жаны бла бир бирге эришуу, зарлануу дегенча осал ише кибюрек болган сунмада да, ала жюргемик къыйнайдыла. Хау, тиреклик, мадар этен игиди, алай адамлыкны не тюрюл болупа да тас этмеге керекди, – дейди сыйлы тамата. Сабийлерин да ол ма ол ниетде юйретгенди, энди алай насыяхат сёзлени туудуклагъа, башхаларга да айтахлай турады.

МыЗЫЛАНЫ Мажир.
Яныкой эп.

Унутмау

Уллу жыллыктык бла эсгергендиле фахмулу жазыучуну

Алгъараклада Билым эли жаматуы, устаала, окъучула да халкыбызны билимди да, фахмулу да жашларыбыздан бири: Толгурланы Хамитини жашы Зейтунга атап эсгеруи жыйылгы кырагандыла. Анга «Минги-Тау» журналы баш редактору Додуланы Аскер, «Элбрус» китап басманы малкъар белеюмоно таматасы Табаксоюланы Мухтар, Элбрус районну администрациясыны башчысыны орнубасары Мурад Азубеков, билим беруи управленийни начальниги Атакуланы Норжан, Билымда орта школну директору Ахматланы Заур, КъМР-ни Жазыучуларыны бла Журналисттерини союзларыны келчелери, тукум таматале – Толгурланы Малик бла Сагид – кыатышандыла.

Бек алгъа Толгурланы Малик жыйылганына барысына да заманларын къызганмай келгенлери, Зейтун Хамидовге алай уллу хурмет этгенлери, кичи жююрге ырызанын билдиргенди. Андан сора сёзюне устаалагъа бла окъучуларга бергенди. Ала уа жазыучуну чыгармаларына кере сахна оюнчуклары кибюргенди, анга аталган

намуланы да айтхандыла. Келген къонакъла да, Толгур улуну сау замандында айтханларын, этген ишлерин эсе тошорге, кеп ариу сёз бла сазгынгандыла. Аны жашуундан, иштенде да сёйир юлголе да келтиргенди.

Керти къуна жазыучуна, алимча, университетни преподавателича да ол бир да болмагъанча уллу иш тындырганды, кеп телюени окъутханды, юйретгенди кеплеге эс тапдырганды. Аны насыяхатлары, акыл сёзлери бизни эсибизде

ШАУАЛЛАНЫ Разит.

ТУТУШУ

Жаш гёжефле къууандырадыла, умутландырадыла

Элбрус районну спорт школуну жаш умутландыргъан гёжефле дайым келедила. Ала жарашуу-юйренуу иште терге тюзеледи эм эришулеге къыса заманны ичинде къатышып башлайдыла. Тренерле уа школну директору Россейни сыйлы тренери Локияданы Юриини башчылыгъындала алгъа жюрген спортчула усталыкларыны ёсдюрюленине, бийик кёрюмдюлеге жетерлерине кыйгъардыла.

Жыл сайын гёжефле да хорламалары бла жюююриден къалмайдыла. Басаргада жашлыгына къарамай иги сынам жыйган 18-жыллык Бичекуланы Даулте, ЮФО-ну биринчилигинде алтын медальганы алып, кырал даражалы эришууде ююнчю болганды.

Аны тенгли Лукияланы Аспан республикада бла СКФО-да биринчи жерге чыкъганды. Кашийланы Абдурахман СКФО-ну биринчилигинде, Россейни сыйлы тренери Виктор Пешенкону эм Элбрус районну сабий-жаш телю спорт школуну алгынчы директору Сабанчаланы Расулу хурметлеринде аталган эришууде алгынчаланы санына къошулганды.

14-жыллык Лукияланы Руслан былырт тер турнирде хорлаганды: КъМР-ни биринчи-

лигинде, Сабанчаланы Расулу хурметине аталган эм эки республикалы эришуиле. Ол дагында Олимпияда оюнланы чемпиону Асланбек Хуштовну саугалларына бардырылган битеуроссей турнирден да ююм майдал бла кыйтаханды.

Эм кеп жетишим а былырт Чеченланы Амаль болдурган

Бапналаны Курман, Отарланы Мурат, Жеттейиланы Алан, Балаланы Алим, Тебтердиланы Таулан, Махилланы Азрет-Али, Дадуланы Муссабий, Еденланы Заурбек бла Кыйсын, Халпаланы Камран, Гочияланы Абдурахман, Артур Лотоков, Джалпаланы Ислам, Шауаланы Шамил бла Исса, Хаджижаны

Анатолий ТЕМИРОВ.

Презентация

Бурунгу ёмюрлени ачыкълагъан табыула

Бу ююлюде Къабарты-Малкъар къырал университетде Бирикген Шимал-Кавказ археология экспедицияны

шартланы юююринден халпарлаганды. Ол айтханча кере, Закоков-3 шыкылканы тарыхы бизни жыл санаугъа дер

Закоковону тийресинде беш жылдан бери бардыргъан ишине эсеплерини презентациясы болганды. Вузну аспирантлары бла студентлери сагынылгъан жерде эртеги тарых эсгерлени тинтиуле 2014 жылда башлагъан эрде.

Экспедицияга таматалкыны Къырал тарых музейни илму къуллукчусу Аман Кадиева этгенди. Беш жылны ичинде жюздөн аслам адам асырагъан жердеде излеу ишле бардырылганды.

Сагынылгъан экспедицияны башчысы жыйылгына келгенлеге сёйир археология

сегизинчи ёмюрде башлангыч, бизни жыл санауу уа жетичини ёмюрюне дер келеди. Синде да къобан, сармат, алан эпохаланы энчиликлери эсленедила. Аны айырмалыгыбыз – иги да кыйын стратегияды.

Обалада эртегилик халкыла жашырын магъаналары болган затла да табылгандыла. А. Кадиева эм алгъа аскерлени асырагъан жерле тоналгъанларына жарсыгъанды. Анда темир балталаны, садакъ окъланы, тюрюл-тюрюл тийреуочлени, домнакъдан этилген беркени да кибюрге болуптур айтханды. Адамны хатасы жетени анда асламысында тиширула асырагъан жерлени, къабырлада да ала жюрттен темир жузюлке, билезикле, боюнукъла дегенча затланы тапханларын

билдиргенди. Кечирек кезиуноледе къошундан этилген керекле асламырак болганларын билдиргенди. Андан сора да, археолог орта ёмюрлени кезиуно сабий обаларыны юсюнден халпарлаганды. Аны бла бирге уа бешиксе салгы адетти тарыхы бек эртегили болганын чертгенди. Табылган затла огырыда сагынылгъан музейге болжал халда сакъланырга берилгенленин, эсепге алынганларын, ызы бла уа ала тапандарылып (реставрация этилип) дайым да турлук жерленине жиберилгенленин анылатханды.

Экспедиция ишлеген заманны ичинде оном статья, сегиз публикация басмаланганды. Энди монография хазырлар мурат барды.

КъМКЪ-ну пресс-службасы.

ЗАКОН

Жалгъан эксперт эсгертиуле ююн - къаты жууапха

2018 жылда 27 декабрьде къабыл кёрюлген 520-ФЗ номерли Федерал законга тийишлиликде РФ-ни Уголовный кодексине жангы статья кийрилгенди. Алай бла «Кырал эм муниципал жумушланы толтуру мурат бла товарланы сатып алгъанда, тюрюл-тюрюл ишлени тамамлагъанда жалгъан эксперт эсгертиулене юююринде» 200.6-чы номерли статьяда тинтиулене бардырырга жууап аламан негда организация чыгаргъан жалгъан билдирюулене хатасындан къорачан этилген ююк уголовный жууапха тар-

тыуун жоруклары анылатыладыла.

Ол санда тазир салынады. Аны бичеми 300 миңг сом негда келчиликке этген ишчини айлыгы, жылны ичинде алгъан башха файдасына тенгиди. Андан сора да, юк жылны ичинде суд белгилеген къуллукъ негда иште урунурга эркинлиги сыйрылдыла. Алай былай оную чыгарылмай къалырга да боллукъду.

Дагында статьяда билмегенлей адамны саулуугъна бек уллу заран салгъан негда ёлтюрген кезиуде къаллай жууаплык болганы да аны-

латылады. Быллай аманлык ююн а тазир 300-500 миңгге жетеди, ол айлыкъдан, бузукъуну башха файдасындан айтырылгъа боллукъду. Быллай аманлыкны этгенни бир тюрюл къуллукъ, негда иш бла төрт жылны ичинде кюрешмеге борчу этиледи (алай бу оную чыгарылмай да къалады). Андан сора да, быллай аманлык этгенни эркинлиги юк жылгъа дери сыйрылырга боллукъду.

Жангы статьяны 1-чи кесегинде уа уллу кёллюк этгенни хатасындан эки негда андан кеп адам ёлтюргени

терслигине жолукъдурууну нызамы белгиленгенди. Анга тийишлиликде бузукъуну эркинлиги төрт жылгъа сыйрылырга боллукъду. Быллай аманлыкны этгенни бир тюрюл къуллукъны алырга, ишлерге эркинлигине да чек салынады (5 жылгъа).

Статьяда башха жангылыкла да бардыла.

ГЕРАЛЛАНЫ Марат,

РФ-ни МВД-сыны Нальчик шахарда управленийсыны таматасы полицияны полковниги.

Фестиваль

Элбрусда - белгили диджейлени макъамлары

Элбрусда «Мир» станцияда отлары дунягъа эмда къыралга айтылган диджейлени «Эль 3500» деген уллу музыкалы фестивальлары болуучу. Аны оюсувал Интернетде, радиоде да айтылгъан эс веб-камерала бла тюзюлей эри бирдырылганды.

Быллай байрамла Европаны белгили лыжа жюртлоринде ачыкъ сахналоа ётеди. Бу жюртте бийликке уа ол биринчи жер кетюрюлюкде. Аны оюсувал Интернетде, радиоде да айтылгъан эс веб-камерала бла тюзюлей эри бирдырылганды.

Фестивальны КъМР-ни Курорт эмда туризм министрствосу, Элбрус районну администрациясы, «Элбрус турист» эм Курорт Элбрус» ком-

паниала болушуп «Эль 3500» деген жаш телю чыгармачылык биригүү куйрады.

Алиса ТАРИМ.

Элбрус муниципал районну администрациясы пресс-службасы.

УЧРЕДИТЕЛЪЕ: КЪАБАРТЫ-МАЛЪКАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИ БЛА ПРАВИТЕЛЪАЧЫСУ

Баш редактор
АТТАЛАНЫ Жамал

РЕДАКЦИЯ:
ТЕКУШЛАНЫ ХАУА (баш редактору орнубасары) ЖАНГУРАЗЛАНЫ Нажабат (баш редактору орнубасары), ТОКЪУЛАНЫ Борце (жууаплы секретары), МОКЪАЛАНЫ Зукура, МУСУКАЛАНЫ Сакнат, ТИКАЛАНЫ Фатима, УВЪАШАЛАНЫ Мурат.

ТЕЛЕФОНЫ:
Редатору примыды - 42-63-01.
Баш редактору орнубасары - 42-38-21, 40-04-82.
Жууаплы секретары - 42-66-85.
Секретариат - 40-93-62, Корреспонда - 42-63-52.

РЕДАКЦИЯНЫ БЕЛОМЛЕРИ:
Пенитокъ эм право - 42-24-02, 42-67-68.
Экономика - 42-66-73.
Култура - 42-66-76.
Социал ишле - 42-75-83, 40-59-18.
Курортла, туризм эм спорт - 40-39-93, 42-66-71.
Окмуучула бла байламкъада жооруктоу эм жазылуу - 42-37-94.
Энч юююриндеди - 42-68-72.
Операторла - 40-28-49, 42-39-65.

Редация авторла бла кыгъат жюргюмеди.
Кюк жазмагъа ресейни этилмейди эм ала артка кытарылмайдыла.

Газетге басмаганга материалла айтханы омонда ресейни оному бла кешимеге болуучула. Алада айтханы хар зат ююрге Россей Федерацияны Басманы юсюнден законна тийишлиликке материалланы авторлары кесилери жууаптыладыла.

Редация авторлардан 400 газет тизгенди (машина бла жазылган 5-6 бет) кепино аламыды.

Газет Басманы эм асылды информацияны эркинликте къорулау жана бла Кабарты-Малкъар регион инспекцияда 2016 жылда 19 декабрьде регистрация этилгенди.

Регистрация номер — ПИ № ТУ 07-00118. Индекс - 51532

Газетни басмагъа «КъМР-Мелла» ТКУ-ну компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет «Тетраграф» 000-ну типографиясына басмагангады. Нальчик шахар, Ленин аты проспекти, 33

Газетлени несирне тапшыруу ююн КъМР-ни почта сыйлысы федеральный Управленийсы жууаптылады.
Телефонла: 76-01-21

Газетлени роингагъа сатыу ююн КъМР-ни «Роспечать» акционер общество жууаптылады.
Телефон: 42-69-34

Газет айыкълыгъа юк кере чыгъды - кугуор, орта, шабат коюлсе.

Номерге графике кере 19.00 сагъатда кып салынады. 20.00 сагъатда кып салынганды

ГАЗЕТНИ НОМЕРНИ ЧЫГАРГЪАЛА:
Кулваланы Зульфийа - дежурный редактор, Кучукланы Сафюрет, Кетеничаны Зульфийа - жууаплы секретарлары орнубасарлары; Зезаланы Лида - (1, 2-чи бет), Токмуланы Салим (3-чо бет), Гелланы Валентина - (4-чо бет) - корректорла.

Тиражы 1422 экз. Заказ № 252
Багъасы 10 сомду.

РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ ИЗАТЕЛЪАНЫ АДРЕСИ:

36000, Нальчик шахар, Ленин аты проспекти, 5.

электрон почта: elbr_50@mail.ru